

ПРОБЛЕМИ ПСИХОЛОГІЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ОСОБЛИВИХ УМОВАХ

PROBLEMS OF PSYCHOLOGY OF ACTIVITY IN SPECIAL CONDITIONS

2026

21-22 квітня/April

ВСЕУКРАЇНСЬКА
НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
КОНФЕРЕНЦІЯ З
МІЖНАРОДНОЮ УЧАСТЮ

ALL-UKRAINIAN SCIENTIFIC AND
PRACTICAL CONFERENCE WITH
INTERNATIONAL PARTICIPATION

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

STATE EMERGENCY SERVICE OF UKRAINE
NATIONAL UNIVERSITY OF CIVIL PROTECTION OF UKRAINE

ПРОБЛЕМИ
ПСИХОЛОГІЇ ДІЯЛЬНОСТІ
В ОСОБЛИВИХ УМОВАХ

PROBLEMS
OF PSYCHOLOGY OF ACTIVITY
IN SPECIAL CONDITIONS

Матеріали
IV Всеукраїнської науково-практичної
конференції з міжнародною участю

Materials
of the IV All-Ukrainian Scientific and Practical
Conference with International Participation

21-22 квітня 2026 року
21-22 April, 2026

Черкаси
Cherkasy

УДК 159.923
П 78

*Рекомендовано до друку вченою радою
навчально-наукового інституту оперативно-рятувальних сил
Національного університету цивільного захисту України
(протокол № 11 від 23 березня 2026 року)*

*Дозволяється публікація матеріалів збірника у відкритому
доступі комісією з питань роботи із службовою інформацією
у Національному університеті цивільного захисту України
(протокол № 3 від 18 березня 2026 року)*

П 78   **Проблеми** психології діяльності в особливих умовах : матеріали IV Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю, м. Черкаси, 21-22 квіт. 2026 р. Київ : ТОВ «7БЦ», 2026. 396 с.

ISBN 978-617-8794-93-4

Збірник містить матеріали, представлені учасниками IV Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Проблеми психології діяльності в особливих умовах».

У публікаціях висвітлено широке коло проблем, пов'язаних з актуальними питаннями психологічного забезпечення службово-професійної діяльності підрозділів сил безпеки та оборони України; медико-психологічними основами збереження здоров'я й реабілітації учасників бойових дій та інших надзвичайних ситуацій; особливостями надання психологічної допомоги постраждалим внаслідок кризових травматичних подій.

Збірник адресований науковцям, викладачам, здобувачам вищої освіти, спеціалістам у галузі психології, а також усім тим, хто цікавиться сучасними науковими дослідженнями психологічних проблем діяльності в особливих умовах.

УДК 159.923

ISBN 978-617-8794-93-4

© Авторські тексти, 2026
© НУЦЗ України, 2026

UDC 159.923
P 78

Recommended for publication by the Academic Council of the Educational and Scientific Institute of Operational and Rescue Forces of the National University of Civil Protection of Ukraine (Protocol № 11 of March 23, 2026)

Publication of the materials in this collection in open access is permitted by the Commission on Work with Official Information of the National University of Civil Protection of Ukraine (Protocol № 3 of March 18, 2026)

P 78   Problems of Psychology of Activity in Special Conditions: Materials of the IV All-Ukrainian Scientific and Practical Conference with International Participation, Cherkasy, April 21-22, 2026. Kyiv : LLC «7BC», 2026. 396 p.

ISBN 978-617-8794-93-4

The collection contains materials presented by the participants of the IV All-Ukrainian Scientific and Practical Conference with international participation «Problems of Psychology of Activity in Special Conditions».

The publications cover a wide range of issues related to current problems of psychological support of professional activity in the units of the security and defense sector of Ukraine; medical and psychological foundations of health preservation and rehabilitation of combatants and participants of other emergencies; as well as the peculiarities of providing psychological assistance to victims of crisis and traumatic events.

The collection is intended for researchers, lecturers, students, specialists in the field of psychology, and anyone interested in contemporary scientific research on psychological issues of activity in special conditions.

UDC 159.923

ISBN 978-617-8794-93-4

© Authors' theses, 2026

© National University of Civil Protection of Ukraine, 2026

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Ігор ТОЛОК – ректор Національного університету цивільного захисту України, кандидат педагогічних наук, доцент, лауреат Державної премії України в галузі освіти, Заслужений працівник освіти України;

Анастасія КУЧИНСЬКА – начальник управління психологічного забезпечення та соціального захисту Департаменту персоналу апарату ДСНС;

Тамара ЯЦЕНКО – професор кафедри психології діяльності в особливих умовах Національного університету цивільного захисту України, доктор психологічних наук, професор, дійсний член НАПН України;

Геннадій ГРИБЕНЮК – професор кафедри психології діяльності в особливих умовах Національного університету цивільного захисту України, доктор психологічних наук, професор;

Лариса ЗАГРАЙ – декан факультету психології Карпатського національного університету імені Василя Стефаника, доктор психологічних наук, професор;

Наталя МІЛОРАДОВА – професор кафедри психології, соціології та педагогіки Харківського національного університету внутрішніх справ, доктор психологічних наук, професор;

Наталя ОНЩЕНКО – професор кафедри загальної психології Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, доктор психологічних наук, професор;

Юлія ЧИСТОВСЬКА – завідувач кафедри психології Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького, доктор психологічних наук, професор;

Олег НАЗАРОВ – професор кафедри психології діяльності в особливих умовах Національного університету цивільного захисту України, кандидат психологічних наук, професор, Заслужений працівник освіти України;

Станіслав ЛАРІОНОВ – професор кафедри психології та педагогіки Національної Академії Національної гвардії України, кандидат психологічних наук, доцент;

Микола ФОМИЧ – начальник кафедри психології діяльності в особливих умовах Національного університету цивільного захисту України, кандидат психологічних наук, доцент;

Alexander GERSHANOFF – Director of Educational Programs of Israel Trauma Coalition, International Trauma Expert, CBT Psychotherapist (Israel);

Nino OKRIBELASHVILI – Head of the Department of Psychiatry and Medical Psychology, Tbilisi State University, Doctor of Medical Sciences, Professor. President of the Georgian society of psychiatrists (Georgia);

Kateryna HANAMURA – Assistant Professor, Kansai University of Nursing and Health Sciences (Japan).

ІННОВАЦІЇ ПРОФІЛАКТИКИ ВІДДАЛЕНИХ МЕТАБОЛІЧНИХ НАСЛІДКІВ ПЕРЕНЕСЕНОЇ ТРАВМИ КАТАСТРОФІЧНОГО І ПСИХОГЕННОГО ПОХОДЖЕННЯ В УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ

Аліна КОЛОМОЄЦЬ,

*викладач кафедри психології діяльності в особливих умовах,
Національний університет цивільного захисту України*

Олександр ЧЕРНЕНКО,

*кандидат медичних наук, доцент,
доцент кафедри психології діяльності в особливих умовах,
Національний університет цивільного захисту України*

Важливою складовою структури медико-психологічної реабілітації учасників бойових дій є метаболічна корекція та рання профілактика віддалених наслідків перенесеної травми та формування психосоматичної патології.

Сучасні уявлення про роль стресу як етіопатогенетичного фактору порушень функціонального стану серцево-судинної системи, органів травлення, вторинних імунодефіцитних станів ґрунтуються на результатах численних досліджень, які однозначно доводять, що стресорні ураження організму виникають як результат надмірного посилення адаптивного ефекту стресової реакції. Під дією надсильного або тривало діючого подразника стрес-реакція організму із загального адаптаційного синдрому перетворюється у фактор патогенезу, тобто відбувається ендогенізація патологічних процесів.

В основі характерних порушень, які розвиваються в результаті стресових впливів, незалежно від характеру стресової реакції, лежать порушення вегетативного і гуморального балансу, що проявляються у субклінічних формах метаболічного дисбалансу, змін тканинного метаболізму. Ці процеси, в свою чергу, спричиняють вторинні метаболічні відхилення, і в результаті виникають функціональні і структурні порушення, а в подальшому – їх соматизація та формування захворювань конкретних нозологічних форм. Тому раннє виявлення і корекція порушень метаболізму на доклінічній стадії їх маніфестації, які виникають під впливом гострого стресу, зокрема, катастрофічного походження, становлять одну з актуальних біомедичних та соціальних проблем сучасності [1].

Найгірший психотравмуючий вплив на якість життя, здоров'я людини, та психологічне благополуччя мають бойові події, терористичні акти та інші насилля проти особистості. Останнім часом значно побільшало тих, хто повертається додому інвалідами як у фізичному, так і у психологічному плані. За даними МОЗ України, на сьогодні потребують медичної реабілітації близько 60 % демобілізованих, фізичної – близько 30 %, психологічної – понад 92 %. Крім того, потребує медико-психологічної допомоги величезна група мешканців контрольованих територій, вимушено переселених осіб, тобто коло пацієнтів, що постраждали внаслідок військових дій і потребують медичного нагляду, значно ширше. Тактика надання невідкладної допомоги в гострий період відпрацьована і досить ефективна. Віддалений період обмежується методами психологічного та психотерапевтичного впливу. Психологічний напрямок реабілітації осіб, що брали участь у бойових діях, є першочерговим і активно практикується [2].

Тому комплексна реабілітація після закінчення бойових дій, тобто припинення дії стресору, в подальшому набуває особливого значення для нашого суспільства. І мінімізація впливу наслідків травматичного стресу на соматичне здоров'я і профілактика психосоматичної патології у цих пацієнтів – найважливіше завдання сучасної медицини. Крім травматичних ушкоджень, значного переохолодження і

збільшення запальних захворювань дихальної системи, нирок, випадків гострих респіраторних інфекцій, важливим патогенетичним фактором розвитку соматичної патології є метаболічні порушення та дистрес адаптаційних реакцій організму, вплив яких триває і у віддалений період. Тривалість цього періоду післядії становить від 6–8 місяців до 2 років [1, 2].

В основі первинної профілактики психосоматичної патології на дисметаболічному етапі її розвитку лежить своєчасне виявлення метаболічних порушень та їх рання корекція. Це можливо лише за умови комплексного і диференційованого застосування всіх методів відновлювального лікування – медикаментозних засобів, немедикаментозних методів, психотерапії. Ефективність реабілітаційних заходів значно зростає при своєчасно розпочатому, максимально персоналізованому, комплексному лікуванні. Протягом латентного періоду, коли практично відсутні видимі клінічні прояви соматичного захворювання, більш показані немедикаментозні методи, перш за все природні фактори та їх преформовані аналоги: галоаерозольотерапія, бальнеотерапія, гідротерапія, а також сучасні методи апаратної фізіотерапії та їх раціональне поєднання [2].

Травматичний стрес може бути не лише метаболічним підґрунтям для формування соматоформних розладів та соматичної патології, але й сприяє зміні клінічного перебігу хронічних захворювань, що також слід враховувати під час розробки програми лікування.

З метою ранньої профілактики метаболічних наслідків гострої травми ефективним є застосування питного прийому природних мінеральних вод (МВ), зокрема, завдяки їх антиоксидантних та детоксикаційних властивостей, функціональному ефекту, що дає можливість мобілізувати власні адаптаційні резерви організму та відновити нормальне функціонування основних регуляторних систем, механізмів компенсації і функціонального захисту. Дослідження з вивчення особливостей антиоксидантних ефектів питного прийому МВ показали, що цей ефект для природних МВ різних бальнеологічних груп при патології органів травлення виявився, в загальному, однонаправленим, однак різнився за ступенем виразності і механізмом реалізації. До основних механізмів, за якими реалізується детоксикаційний ефект МВ, відносять:

- врегулювання та компенсація секреторно-моторних порушень верхнього відділу шлунково-кишкового тракту;
- покращення функції природної системи детоксикації (печінки та нирок);
- зменшення метаболічного навантаження організму за рахунок посилення елімінаційно-видільної функції основних органів детоксикації [2].

Отже, застосування природних та преформованих фізичних факторів є важливою складовою довготривалих програм медичної реабілітації осіб, що зазнали впливу психотравмуючої події різного генезу у вигляді комбінованого застосування з медикаментозними засобами, як доповнюючої, комплементарної терапії, у вигляді послідовного призначення у технологіях *step up* або *step down* терапії, після завершення курсу відповідної терапії, оперативного втручання, в т.ч. в умовах реабілітаційних відділень. Великою перевагою МВ є можливість їх тривалого застосування не лише в санаторно-курортних, але й в амбулаторних умовах, для доліковування [2, 3].

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Галецька І., Сосновський Т. Психологія здоров'я: теорія і практика. Львів: Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2006. 338 с.
2. Інновації у медико-психологічній реабілітації учасників бойових дій та постраждалих внаслідок надзвичайних ситуацій (клінічна настанова) / Під заг. ред. проф. Б.В. Михайлова. Харків-Київ: «Укрпрофоздоровниця» 2019. 152 с.
3. Титаренко Т.М. Кризове психологічне консультування. Київ: Главник. 2004. 96 с.

Дар'я ДІЛАНЯН, Валерій БОСНЮК

**РОЛЬ ГРУПОВОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ В ПІДТРИМАННІ ПРОФЕСІЙНОГО
БЛАГОПОЛУЧЧЯ ФАХІВЦІВ ЕКСТРЕМАЛЬНОГО ПРОФІЛЮ
ДІЯЛЬНОСТІ 160**

Олеся ЄСІНА

**ПСИХОЛОГІЧНА РЕАБІЛІТАЦІЯ У СИСТЕМІ ПОСТТРАВМАТИЧНОГО
ЗРОСТАННЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ.....162**

Аліна ЗЕЛЕНСЬКА, Наталія РЕБЕНОК

**ПСИХОЛОГІЧНА ПІДТРИМКА У СИСТЕМІ РЕАБІЛІТАЦІЇ
ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 164**

Аліна КОЛОМОЄЦЬ, Олександр ЧЕРНЕНКО

**ІННОВАЦІЇ ПРОФІЛАКТИКИ ВІДДАЛЕНИХ МЕТАБОЛІЧНИХ
НАСЛІДКІВ ПЕРЕНЕСЕНОЇ ТРАВМИ КАТАСТРОФІЧНОГО І
ПСИХОГЕННОГО ПОХОДЖЕННЯ В УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ 166**

Марина КОПИЛЕЦЬ, Тетяна БОГДАН

**ПСИХОЛОГІЧНІ ТА СОЦІАЛЬНІ ДЕТЕРМІНАНТИ ЛЬБІДО
У ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ З БОЙОВИМИ ТРАВМАМИ 168**

Олексій КОШЕЛЕНКО, Наталя БІЛОЦЕРКІВСЬКА

**ВІДЧУЖЕННЯ МОРАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В КОНТЕКСТІ
СУБ'ЄКТНО-РЕСУРСНОЇ МОДЕЛІ ПСИХОЛОГІЧНОГО ВІДНОВЛЕННЯ
ПІСЛЯ БОЙОВОГО ДОСВІДУ 170**

Вікторія КРАВЧЕНКО, Тетяна ЧЕРЕДНИЧЕНКО

СТРАХ ЯК НОРМАЛЬНА РЕАКЦІЯ У КРИЗОВИХ СИТУАЦІЯХ.....172

Наталія КРАСНОКУТСЬКА, Юрій ДАНЬКО

**ДУХОВНІ ЦІННОСТІ ЯК РЕСУРС ПСИХОЛОГІЧНОГО ВІДНОВЛЕННЯ
ПІСЛЯ БОЙОВОГО ДОСВІДУ 173**

Костянтин КУЦ, Ірина ПЕРЧУК, Георгій КРЕЙНІС

**НЕЙРОПСИХІАТРИЧНІ ТА НЕЙРОФІЗІОЛОГІЧНІ НАСЛІДКИ
ПЕРЕБУВАННЯ ПЕРСОНАЛУ ЧАЕС В УМОВАХ ОКУПАЦІЇ.....176**

Юлія ЛЕБЕДЬКОВА, Ілона РУДЕНКО

**ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ПТСР У ПОЖЕЖНИХ-РЯТУВАЛЬНИКІВ
ДСНС 178**

Ірина МАКСИМЕНКО, Валентина ШИШЕНКО

**ІННОВАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЯК РЕСУРС ЗБЕРЕЖЕННЯ
ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я ДЕМОБІЛІЗОВАНИХ
ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ.....180**

Марина МОМОТ

**СІМЕЙНА ПІДТРИМКА ЯК РЕСУРС ПСИХОЛОГІЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ
УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ.....182**

Сергій МОСОВ, Тетяна ЧУБІНА

**ПРОБЛЕМА В'ЄТНАМСЬКОГО ПОСТТРАВМАТИЧНОГО СТРЕСОВОГО
РОЗЛАДУ: ІСТОРИЧНІ ФАКТИ ТА ПРОБЛЕМИ 184**

Володимир ПАВЛОВ, Олена ВІНОСЛАВСЬКА

**МЕДИКО-ПСИХОЛОГІЧНА РЕАБІЛІТАЦІЯ: ІНТЕГРАТИВНИЙ
ТА ДУХОВНО-МОРАЛЬНИЙ ВИМІРИ В УМОВАХ ВІЙНИ.....186**

Єлизавета ПЕРЕСАДА, Тетяна ЧЕРЕДНИЧЕНКО

**ВПЛИВ КОРОТКОЧАСНОГО СТРЕСУ НА ФІЗИЧНЕ ТА ПСИХОЛОГІЧНЕ
ЗДОРОВ'Я УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ.....188**

Наукове видання

**ПРОБЛЕМИ
ПСИХОЛОГІЇ ДІЯЛЬНОСТІ
В ОСОБЛИВИХ УМОВАХ**

**PROBLEMS
OF PSYCHOLOGY OF ACTIVITY
IN SPECIAL CONDITIONS**

**МАТЕРІАЛИ
IV Всеукраїнської науково-практичної
конференції з міжнародною участю
21-22 квітня 2026 року**

**Materials
of the IV All-Ukrainian Scientific and Practical
Conference with International Participation
21-22 April, 2026**

*Редколегія може не поділяти поглядів авторів.
За зміст вміщених у збірнику матеріалів
персональну відповідальність несуть автори.*

Підписано до друку 11.03.2026. Формат 60×84 1/8,
Гарнітура Times New Roman.
Обл.-вид. арк. 46,03. Ум. друк. арк. 31,08.

Видавець ТОВ «7БЦ»
03067, м. Київ, вул. Олекси Тихого, 84
e-mail: 7bc@ukr.net. тел: (044) 592-00-80
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК №5329 від 11.04.2017